

OPLEGNOTITIE - PUBLICATIE ONTWERP NEN 1087 TER COMMENTAAR

ONDERWERP	DATUM	PAGINA
Oplegnotitie bij publicatie ontwerp NEN 1087 voor commentaar	04-02-2019	1/8

BIJLAGE
Commentaar bezwaarmakers ERB,
Ventguide en TNO op oplegnotitie

NEN Bouw & Installatie

Postbus 5059
2600 GB Delft

Vlinderweg 6
2623 AX Delft

(015) 2 690 126

1. Inleiding

Deze oplegnotitie vormt een aanvulling op de publicatie van het ontwerp van NEN 1087 'Ventilatie van gebouwen – Bepalingmethoden voor nieuwbouw' ter commentaar. In 2016 is de normsubcommissie 'Ventilatie' gestart met de herziening van NEN 1087. Hiertoe is in 2017 een projectgroep opgericht die is belast met de uitvoering van deze herziening. Ondanks een meerderheid van positieve stemmen heeft de normsubcommissie geen consensus weten te bereiken over het voor commentaar publiceren van het normontwerp. Naar aanleiding daarvan is de kwestie voorgelegd aan de normcommissie 'Klimaatbeheersing in gebouwen' die de eindverantwoordelijkheid draagt voor het normtraject.

De normcommissie heeft besloten tot publicatie van het ontwerp van NEN 1087 voor commentaar onder voorwaarde dat aan de markt, door middel van deze verklarende oplegnotitie, transparantie gegeven wordt over de punten waarop geen consensus bereikt is. Dit heeft er toe geleid dat het normontwerp nu voor commentaar is gepubliceerd, waarbij de markt nadrukkelijk gevraagd wordt om deze discussiepunten mee te nemen in hun reactie op het normontwerp.

Met deze oplegnotitie beoogt de normcommissie het volgende:

- Het informeren van de markt over het proces voorafgaand aan publicatie van het ontwerp van NEN 1087 voor commentaar.
- Het informeren van de markt over de belangrijkste discussiepunten die er toe hebben geleid dat consensus niet bereikt is.
- Het verkrijgen van input uit de markt op de belangrijkste discussiepunten.
- Het geven van transparantie over het verwerken van de commentaren tot een herziene NEN 1087.

De normcommissie 'Klimaatbeheersing in gebouwen' vraagt belanghebbende partijen met deze oplegnotitie in gedachten te reageren op het ontwerp van NEN 1087 via www.normontwerpen.nen.nl. Aanvullende inhoudelijke informatie wordt daarnaast gegeven in het achtergronddocument dat gezamenlijk met het normontwerp is gepubliceerd op de website.

2. Discussiepunten

Gedurende de herziening van NEN 1087 hebben enkele leden van de normsubcommissie 'Ventilatie', te weten TNO, ERB en Ventguide, voor hen onoverkomelijke commentaren geuit. Dit heeft er toe geleid dat deze partijen niet in konden stemmen met publicatie van het ontwerp van NEN 1087 voor commentaar. In deze oplegnotitie worden de belangrijkste discussiepunten op hoofdpijnen beschreven.

NOTITIE VERVOLG

De bezwaarmakers hebben hun reactie op deze discussiepunten geuit. Er is getracht dit in de voornoemde hoofdlijnen te verwoorden.

In de bijlage zijn de ingediende bezwaren/discussiepunten op de geformuleerde hoofdlijnen integraal weergegeven.

NEN, de normcommissie 'Klimaatbeheersing in gebouwen', de normsubcommissie Ventilatie noch de rapporteurs en projectleider dragen verantwoordelijkheid voor de inhoud, volledigheid en juistheid van deze bezwaren.

NOTITIE

Oplegnotitie bij publicatie ontwerp
NEN 1087 voor commentaar

DATUM

04-02-2019

PAGINA

2/8

De indicatieve beoordelingsmethode voor systeemkwaliteit van ventilatie is voor de markt een volkomen nieuw onderdeel in de herziene NEN 1087. Partijen worden uitgenodigd om ook hier nadrukkelijk hun reactie op te geven. De voorgenomen parameters zijn nog niet definitief vastgesteld en zullen tijdens de periode, dat het normontwerp ter commentaar aan de markt voorligt, door de Taakgroep 'Herziening NEN 1087' nader worden onderbouwd. De Taakgroep zal zich inspannen om nog voor het einde van de commentaarperiode de validatie van de indicatieve beoordelingsmethode aan de markt te communiceren.

Bij het opstellen van de discussiepunten is onderscheid gemaakt tussen inhoudelijke en redactionele discussiepunten.

Inhoudelijke discussiepunten, samengevat:

Inhoudelijke discussiepunten ingebracht door ERB, TNO en/of Ventguide betreffen de volgende aspecten:

- Volgens de bezwaarmakers heerst controverse over de mate waarin, in de indicatieve beoordelingsmethode (hoofdstuk 6 en 7), rekening gehouden wordt met drukverschillen over de gevel bij woningen met natuurlijke toevoer- en mechanische afvoervoorzieningen, waardoor er in lizijde gelegen verblijfsruimtes onvoldoende luchtuitwisseling kan optreden. Er wordt volgens hen onvoldoende rekening gehouden met de eigenschap van de thermiek.
- Volgens de bezwaarmakers moet de normatieve methode voor de bepaling van de wettelijk vereiste capaciteit verder bijgesteld worden.
- Volgens de bezwaarmakers leidt een aantal gekozen parameters in de indicatieve beoordelingsmethode tot ongewenste praktijksituaties, waaronder over/onder ventilatie op vertrekniveau in een woning.
- In het normontwerp én in de indicatieve beoordelingsmethode voor de kwaliteit van het ventilatiesysteem worden volgens de bezwaarmakers technische oplossingen gemist.
- De bezwaarmakers achten de (niet-)getalsmatige onderbouwing onvoldoende.
- De bezwaarmakers achten de vertalingen van eigenschappen van de componenten van de voorziening naar de eigenschappen van de voorziening op gebouwniveau in de indicatieve beoordelingsmethode onvoldoende en niet sluitend.

Redactionele discussiepunten, samengevat:

Redactionele discussiepunten ingebracht door ERB, en/of Ventguide betreffen de volgende aspecten:

- Het is volgens de bezwaarmakers onvoldoende duidelijk hoe omgegaan moet worden met gelijktijdigheid van ventilatie in verschillende ruimten.
- Volgens de bezwaarmakers is het onduidelijk hoe te bepalen is of de voorzieningen van het gerede bouwwerk dan wel de geïnstalleerde componenten aan de eisen voldoen.
- Er wordt verwezen naar Europese normen die uitsluitend gericht zijn op producten af fabriek waarbij volgens de bezwaarmakers niet wordt aangegeven hoe de samenhang is met het bepalen van de capaciteit van het gerede bouwwerk.
- Het normontwerp sluit aan op het Bouwbesluit 2012, maar in het Bouwbesluit bestaat een omissie in de relatie NEN 2757 – NEN 1087. Volgens de bezwaarmakers moet de normtekst verder aangepast worden om aansturing vanuit het Bouwbesluit mogelijk te maken.

NOTITIE

Oplegnotitie bij publicatie ontwerp
NEN 1087 voor commentaar

DATUM

04-02-2019

PAGINA

3/8

3. Communicatie

Communicatie is bij iedere publicatie van een normontwerp van groot belang. Bij de publicatie van het ontwerp van NEN 1087 voor commentaar wordt de markt geïnformeerd en gevraagd commentaar te leveren op het normontwerp middels de volgende communicatiemiddelen:

- Een persbericht vanuit NEN, gericht aan vele media in de markt;
- De publicatie van artikelen in onder andere Bouwkwiteit in de Praktijk. Deze artikelen zullen worden opgesteld door de rapporteurs van de Projectgroep 'Herziening NEN 1087' in samenwerking met NEN.
- Het organiseren van een besloten bijeenkomst van een Klankbordgroep (KBG) van eindgebruikers. Doel van deze bijeenkomst is het betrekken van (vertegenwoordigers van) eindgebruikers die om verschillende redenen momenteel niet deelnemen aan de NEN normcommissies op het gebied van ventilatie. De normcommissie hecht belang aan het betrekken van deze belanghebbenden, aangezien zij de norm na herziening zullen toepassen. Tijdens deze bijeenkomst zal een toelichting gegeven worden op de belangrijkste discussiepunten en de totstandkoming van het normontwerp. Met het organiseren van deze KBG-bijeenkomst voorziet de normcommissie 'Klimaatbeheersing in gebouwen' bovendien in haar intentie om belanghebbenden te betrekken bij het normtraject.

Enkel het publiekrechtelijke deel zal vooralsnog worden aangewezen in het Bouwbesluit en het toekomstig Besluit Bouwwerken Leefomgeving (BBL) vanaf 2020.

In de communicatie wordt onderscheid gemaakt tussen het voorgenomen privaatrechtelijke deel (de hoofdstukken met de voornoemde nieuwe indicatoren AER en AEP en het voorgenomen publiekrechtelijke deel (alle overige hoofdstukken).

4. Verwerking van de commentaren

Na afloop van de commentaarperiode zullen de reacties vanuit de markt worden verwerkt tot de definitieve NEN 1087. Om tot een effectieve en efficiënte verwerking van de reacties te komen heeft de normcommissie 'Klimaatbeheersing in gebouwen' besloten tot de oprichting van een taakgroep. Deze taakgroep heeft de opdracht gekregen de herziening van NEN 1087 af te ronden. Hiermee heeft zij de taak overgenomen van de huidige Projectgroep 'Herziening NEN 1087'. De Taakgroep valt onder directe verantwoordelijkheid van de normcommissie. De samenstelling is nog nader te bepalen. De normcommissie behoudt de eindverantwoordelijkheid over het normtraject. De normsubcommissie 'Ventilatie' blijft ongewijzigd en behoudt de verantwoordelijkheid over haar overige taken. Grafisch ziet dit er als volgt uit:

NOTITIE

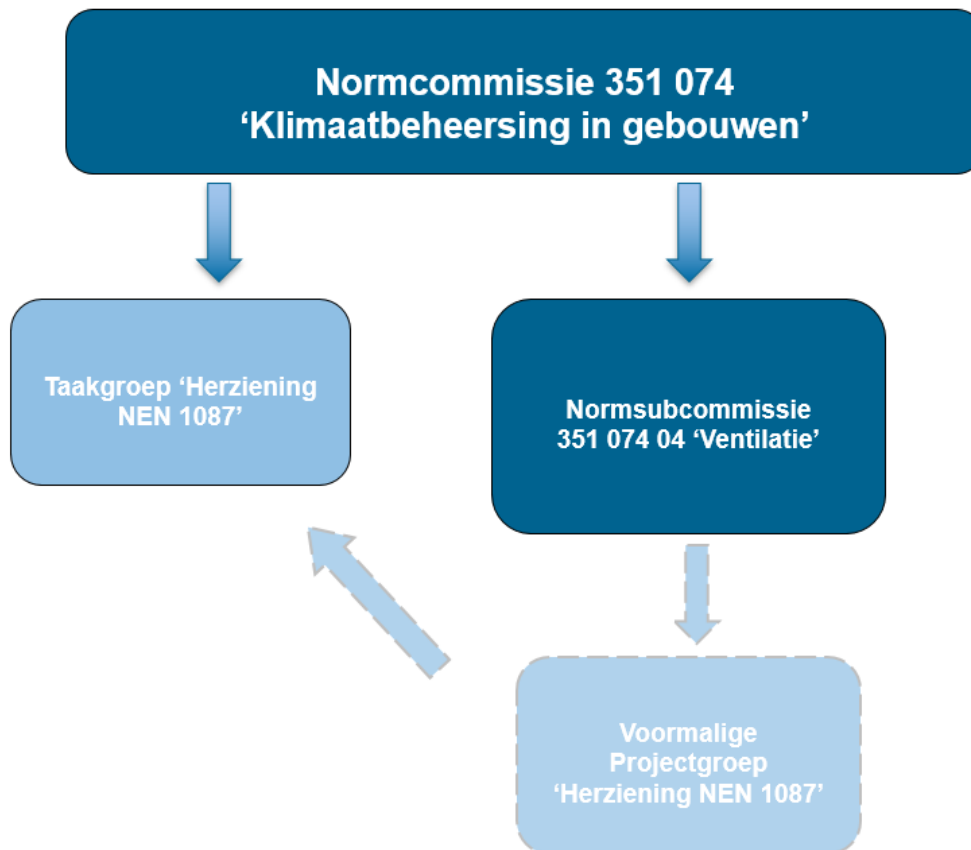
Oplegnotitie bij publicatie ontwerp
NEN 1087 voor commentaar

DATUM

04-02-2019

PAGINA

4/8

Bijlage – Commentaar bezwaarmakers ERB, Ventguide en TNO op oplegnotitie

In deze bijlage zijn de bezwaren integraal weergegeven die ERB, TNO en Ventguide hebben geuit op de op hoofdlijnen geformuleerde discussiepunten in de oplegnotitie. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen inhoudelijke en redactionele bezwaren.

Inhoudelijke bezwaren

1. De inhoudelijke bezwaren ingediend door ERB zijn als volgt.
 - a. De normtekst voldoet niet aan de randvoorwaarden om te kunnen worden aangestuurd vanuit het Bouwbesluit 2012, voorbeelden daarvan zijn:
 - (i) Er worden normbladen aangestuurd die nog niet zijn gepubliceerd waarvoor de wetgever geen enkele verantwoordelijkheid kan nemen;
 - (ii) Er worden oplossingen voor verschillende eigenschappen als primaire methode gepresenteerd terwijl de wetgeving alleen dient te bestaan uit 1^e orde bepalingsmethoden die de door de wetgever vereiste eigenschappen bepalen aan het gereede gebouw en in geval van geschil bepalend zijn; de oplossingen horen thuis in de NPR en niet in een 1e-lijns normblad.
 - (iii) De fysica van de ventilatie is niet afhankelijk van de gebruiksfunctie van het gebouw; als een kantoorfunctie wordt gewijzigd in een woonfunctie en er aan de voorziening voor luchtverversing niets wordt gewijzigd kan het niet dat de capaciteit van de voorziening plotseling een andere is. Het ontwerpnormblad leidt daar wel toe.
 - (iv) Er wordt ten onrechte gesteld dat in het verleden bepaalde capaciteiten van componenten ook in de bestaande bouw zonder meer nog altijd thans aanwezig zijn;
 - (v) De bepalingsmethode voor de capaciteit is opgezet van laag naar hoog; van laboratoriumeigenschappen van componenten naar de capaciteit van een voorziening voor een ruimte; daarbij is uit het oog verloren dat het niet gaat om eigenschappen in het laboratorium, maar in de praktijk aanwezige eigenschappen en dat een voorziening kan bestaan uit verschillende luchtstromingstrajecten met twee of meer toevoercomponenten, twee of meer parallelle overstroomcomponenten en twee of meer afvoercomponenten; de voorgestelde bepalingsmethode zal dan ook in veel gevallen een verkeerde uitkomst geven;
 - (vi) De methode houdt ten onrechte geen rekening met veel voorkomende situaties waarbij twee meer ruimten gelijktijdig voor de ventilatie gebruik maken van dezelfde componenten en van dezelfde stromingscomponenten.
 - (vii) De voorgestelde bepalingsmethode voor de capaciteit houdt onvoldoende rekening met de eigenschap van de thermiek;
 - (viii) De voorgestelde methode biedt geen oplossing voor de problematiek die de hoofdaanleiding is voor herziening, namelijk systematisch te weinig geventileerde ruimten aan lijszijde van het gebouw;
 - (ix) Het ontwerpnormblad is bedoeld voor nieuwbouw, maar kent ook bepalingen over de bestaande bouw; de tweede zin van paragraaf

NOTITIE

Oplegnotitie bij publicatie ontwerp
NEN 1087 voor commentaar

DATUM

04-02-2019

PAGINA

5/8

NOTITIE

Oplegnotitie bij publicatie ontwerp
NEN 1087 voor commentaar

DATUM

04-02-2019

PAGINA

6/8

1.2 toepassingsgebied is niet correct; het normblad kan niet zonder meer worden toegepast voor de bestaande bouw; er is niet voor niets thans een onderscheid in NEN 1087 en NEN 8087. Paragraaf 5.1.1.3 “Bestaande gebouwen” hoort in een normblad met als titel “nieuwbouw” niet thuis.

- (x) Het ontwerp normblad suggereert ten onrechte dat de indicatieve methode voor de kwaliteit van de regelingen op termijn onderdeel van de publiekrechtelijke regelgeving zal worden; het is niet aan de normcommissie om dat te stellen. De wetgever bepaalt hoe ze met een normblad omgaat.
 - (xi) In bijlage A wordt ten onrechte de suggestie gewekt dat de inhoud daarvan nog zal wijzigen. Het gebruik van termen als “vooralsnog”, zoals geduid in de opmerking na de titel van Bijlage A, is een normblad wezensvreemd.
 - (xii) In een normblad kan men niet stellen wat een wetgever veronderstelt. Een normblad is een privaatrechtelijk document dat los staat van de wetgeving. De wetgever kan er naar verwijzen; niet omgekeerd.
 - (xiii) Een normblad moet fysisch zuiver zijn; bepalingen die de wetgever als nadere voorschrift nodig heeft horen niet allemaal in een privaatrechtelijk document thuis. Zo zou de norm bijvoorbeeld moeten kunnen worden gebruikt in relatie tot de hinderbepalingen in het burgerlijk wetboek en hoort de problematiek van gelijke rechten (spiegelsymmetrie) niet in de normatieve bepalingen van een normblad thuis. Bijzondere bepalingen omtrent drijvende bouwwerken, woonwagens etc. zijn privaatrechtelijk wezensvreemd.
 - (xiv) Het voorwoord van het ontw. normblad is niet objectief geformuleerd en is ten dele ook niet juist. Ten onrechte wordt bijvoorbeeld gesteld dat NEN 1087:2001 niet de prestatie van het bouwwerk centraal stelt, maar die van componenten.
 - (xv) Het omgaan met bepalingen uit en vermelding van wetten, besluiten, regelingen, Europese richtlijnen en Europese verordening in de opmerkingen moet juist zijn. Dat is niet consequent het geval.
- b) De (getalsmatige) onderbouwing van het model dat gebruikt is als bepalingsmethode wordt door hen gemist. Daardoor kan geen enkele verantwoording worden genomen voor de inhoud ervan.
- c) Gebleken is dat de onderliggende Excel tool systematische fouten bevat waarbij systemen met natuurlijke componenten ten onrechte worden ondergewaardeerd en mechanische systemen door onder meer geen rekening te houden met vervuiling ten onrechte worden bevooroordeeld; de onderbouwing voor deze benadeling en bevoordeling ontbreekt in zijn geheel waardoor met het verschijnen van het normontwerp ten onrechte bepaalde systemen in een kwaad daglicht worden gesteld en andere systemen ten onrechte worden opgehemeld.
- d) Vertalingen van eigenschappen van de componenten van de voorziening naar eigenschappen van de voorziening op gebouwniveau passen niet bij de uitgangspunten van de regelgeving waarbij het moet gaan om eigenschappen

NOTITIE VERVOLG

van het bouwwerk of anders gezegd componenten as built. Anders gezegd: rekening moet worden gehouden met de wijze van aanbrengen van de componenten die de werkelijk aanwezige eigenschappen kan beïnvloeden.

NOTITIE

Oplegnotitie bij publicatie ontwerp
NEN 1087 voor commentaar

DATUM

04-02-2019

PAGINA

7/8

2. De inhoudelijke bezwaren ingediend door TNO zijn als volgt.
 - a. De normatieve methode voor bepaling van de wettelijk vereiste capaciteit is onterecht niet bijgesteld. Deze veronderstelt nog steeds dat in alle verblijfsruimten tenminste 90% van de tijd een drukverschil van 1 Pa of meer over natuurlijke toevoercomponenten beschikbaar is, ondanks dat dit criterium via monitoring en simulatie sterk ontoereikend is gebleken.
 - b. De indicatieve, niet-normatieve beoordelingsmethode gaat er onterecht vanuit dat de afwezigheid van een drijvend drukverschil kan worden gecompenseerd door een vergroting van de doorlaat van een ventilatietoevoervoorziening.
 - c. In het normontwerp én in de indicatieve beoordelingsmethode voor de kwaliteit van het ventilatiesysteem worden technische oplossingen gemist.
 - d. Er is geen getalsmatige onderbouwing overlegd van het model dat is gebruikt als indicatieve beoordelingsmethode, noch is er op enig andere wijze een evaluatie van de methode overlegd, waaruit de geschiktheid blijkt.
 - e. De uitkomsten van de indicatieve beoordelingsmethode zijn strijdig met die van de normatieve methode. Waar bijvoorbeeld een systeem met natuurlijke toevoer en mechanische afvoer volgens de normatieve methode 90% van de tijd in de wettelijk vereiste luchtstromen voorziet, oordeelt de indicatieve methode dat dit 25% van de tijd het geval is.

3. De inhoudelijke bezwaren ingediend door Ventguide zijn als volgt.
 - a. In de indicatieve methode wordt geen rekening gehouden met de lizijde problematiek, het gaat dus niet over de mate waarin maar om het feit dat er geen rekening wordt gehouden met de lizijdeproblematiek.
 - b. Ook met het bijstellen van 1 Pa blijkt uit onderzoek van TNO dat de lizijde problematiek niet afdoende wordt opgelost. De indicatieve beoordelingsmethode houdt geen rekening met drukverschillen ten gevolge van temperatuurverschillen tussen binnen en buiten.
 - c. Het betreft behalve de getalsmatige onderbouwing, die overigens wel beloofd is, ook de niet getalsmatige onderbouwing. Aan de normsubcommissie is slechts de doelstelling van het model medegedeeld.
 - d. De vertalingen van eigenschappen van de componenten van de voorziening naar eigenschappen van de voorziening op gebouwniveau zijn uit regelgeving technische overwegingen niet sluitend.
 - e. De indicatieve beoordelingsmethode waardeert een te grote ventilatie van loefzijde gelegen vertrekken en compenseert daarmee de lizijde gelegen vertrekken die al onvoldoende ventilatie hebben en in veel gevallen nog minder ventilatie zullen krijgen.
 - f. Er worden twee verschillende probabiliteitsgrootheden ingevoerd (PCO en P qv ins) waarvan voor alle voorkomende systemen slechts schattingen van de schrijvers van het ontwerp zijn gebruikt zonder deze aan de hand van getallen materiaal aantoonbaar te maken en te toetsen. Ook de nieuwe AEP (Air Exchange Performance) dat toch suggereert dat het om een luchtkwaliteitsaspect gaat, is niet van enige onderbouwing voorzien.

NOTITIE

Oplegnotitie bij publicatie ontwerp
NEN 1087 voor commentaar

DATUM

04-02-2019

PAGINA

8/8

Redactionele bezwaren

4. De redactionele bezwaren ingediend door ERB zijn als volgt.
 - a. De redactie van het normblad is onvoldoende begrijpelijk zodat foute toepassing eerder regel dan uitzondering zal zijn.
 - b. Het normontwerp is niet in harmonie met andere normbladen, zoals NEN 2757 op het gebied van verdunning. Zo geeft het ontwerp normblad geen oplossingen bij verbouwsituaties en evenmin voor de toevoer van verbrandingslucht via een verblijfsgebied waarvoor het Bouwbesluit 2012 en het BBL wel naar NEN 1087 verwijzen.
 - c. Het is niet mogelijk te bepalen is of de voorzieningen van het gerede bouwwerk dan wel de in het bouwwerk geïnstalleerde componenten aan de eisen voldoen.

5. De redactionele bezwaren ingediend door Ventguide zijn als volgt.
 - a. De gelijktijdigheid van ventilatie in verschillende ruimten is onjuist en onvolledig geregeld.
 - b. Er wordt verwezen naar Europese normen die uitsluitend gericht zijn op producten af fabriek waarbij niet wordt aangegeven hoe de samenhang is met het bepalen van de capaciteit van het gerede bouwwerk, terwijl dit laatste volgens het Bouwbesluit nu juist het criterium is.
 - c. De benaming van de ventilatiesystemen is nieuw en hoewel eenduidig niet altijd zelf verklarend.